

Základní pojmy, klíčová slova a slovní spojení

Uvedené okruhy s pojmy slouží pro pedagogy jako vodítka při výuce dopravní výchovy. Tato slova jsou uváděna v pracovních učebnicích dopravní výchovy pro žáky ZŠ.

Pojmy zde uváděné mají žáci poznávat intuitivně, mají znát jejich význam, postupně by se je měli naučit reprodukovat a používat. V žádném případě nejsou určeny pro pamětné učení a přesnou reprodukci.

Pro žáky 1. stupně ZŠ jsou pojmy uvedeny ve zjednodušených formulacích označených (*). Pojmy pouze pro žáky 2. stupně jsou označeny poznámkou (pro 2. stupeň).

Účastník silničního provozu

je každý, kdo se přímým způsobem účastní provozu na pozemních komunikacích;

* je každý, kdo se pohybuje po chodníku nebo po silnici, může jít nebo jet jako řidič, spolujezdec i cestující.

Řidič

je účastník provozu na pozemních komunikacích, který řídí motorové nebo nemotorové vozidlo nebo tramvaj či vlak metra; řidičem je i jezdec na zvířeti;

* je ten, kdo řídí motorové nebo nemotorové vozidlo, tramvaj, metro nebo jede na koni.

Vozidlo

je motorové, nemotorové nebo tramvaj či metro.

Motorové vozidlo

je nekolejové vozidlo poháněné vlastní pohonnou jednotkou nebo trolejbus;

* je vozidlo s motorovým pohonem.

Nemotorové vozidlo

je vozidlo pohybující se pomocí lidské nebo zvířecí síly, např. jízdní kolo, ruční vozík nebo potahové vozidlo,

* je vozidlo, které jede za pomoci síly člověka nebo zvířete, např. jízdní kolo, kočár s koňmi, invalidní vozík atd.

Chodec

je osoba, která se pohybuje chůzí, je to i osoba, která tlačí nebo táhne sáňky, dětský kočárek, vozík pro invalidy nebo ruční vozík o celkové šířce nepřevyšující 600 mm, která se pohybuje na lyžích nebo kolečkových bruslích, pomocí ručního nebo motorového vozíku pro invalidy, vede jízdní kolo, motocykl o objemu válců do 50 cm³, vede psa apod.;

* je osoba pohybující se chůzí, může vézt kočárek, sáňky, jízdní kolo, psa, vozík pro invalidy, malý motocykl, může jet na bruslích, koloběžce, lyžích atd.

Vozidlo hromadné dopravy

je autobus, trolejbus, tramvaj nebo metro.

Nesmět ohrozit

znamená povinnost řidiče počínat si tak, aby jinému účastníku provozu na pozemních komunikacích nevzniklo žádné nebezpečí;

* znamená chovat se tak, abych jinému účastníku nezpůsobil nebezpečí.

Nesmět omezit

znamená povinnost řidiče počínat si tak, aby jinému účastníku provozu na pozemních komunikacích nijak nepřekážel;

* znamená nepřekážet ostatním účastníkům silničního provozu (řidičům, chodcům, cestujícím atd.).

Stát

znamená uvést vozidlo do klidu na dobu dovolenou pro zastavení;

* znamená nejet a stát delší dobu.

Zastavit

znamená uvést vozidlo do klidu na dobu nezbytně nutnou k neprodlenému nastoupení nebo vystoupení přepravovaných osob anebo k neprodlenému naložení nebo složení nákladu;

* znamená zůstat stát, ale jen na velmi krátkou dobu, např. pro vystoupení z auta, naložení či vyložení věcí.

Dát přednost v jízdě

znamená povinnost řidiče nezahájit jízdu nebo jízdni úkon nebo v nich nepokračovat, jestliže by řidič, který má přednost v jízdě, musel náhle změnit směr nebo rychlost jízdy;

* znamená nesmět se rozjet nebo pokračovat v jízdě, jestliže by to ohrozilo nebo omezilo řidiče (chodce), který má přednost.

Pozemní komunikace

je každá cesta, silnice, dálnice, chodník, stezka pro cyklisty.

Dálnice

je pozemní komunikace označená dopravní značkou "Dálnice";

* je širší silnice s více jízdními pruhy, po které mohou jet vozidla vyšší rychlostí, je sem zakázán vstup chodců a vjezd cyklistů.

Silnice pro motorová vozidla

je pozemní komunikace označená dopravní značkou "Silnice pro motorová vozidla". (pouze pro 2. stupeň ZŠ)

Stezka pro cyklisty

je pozemní komunikace, která slouží především pro provoz cyklistů a in-line bruslařů.

Jízdni pruh

je část silnice dovolující jízdu vozidel jiných než dvoukolových (motocyklů) v jednom jízdni proudu za sebou;

* je část silnice, kde jedou auta v jednom směru za sebou.

Krajnice

je část povrchu pozemní komunikace ležící mezi okrajem přilehlého jízdni pruhu a hranou koruny pozemní komunikace, skládá se zpravidla ze zpevněné a nezpevněné části;

* je okrajová část silnice, může být oddělena plnou bílou čarou.

Křižovatka

je místo, v němž se pozemní komunikace protínají nebo spojují; za křižovatku se nepovažuje vyústění polní nebo lesní cesty nebo jiné účelové pozemní komunikace na jinou pozemní komunikaci;

* je místo, kde se kříží různé cesty (silnice, koleje).

Hranice křižovatky

je místo vyznačené vodorovnou dopravní značkou "Příčná čára souvislá", "Příčná čára souvislá se symbolem Dej přednost v jízdě!" nebo "Příčná čára souvislá s nápisem STOP"; kde taková dopravní značka není, tvoří hranici křižovatky kolmice k ose silnice v místě, kde pro křižovatku začíná zakřivení okraje silnice. (pouze pro 2. stupeň ZŠ)

Křižovatka s řízeným provozem

je křižovatka, na které je provoz řízen světelnými, případně i doprovodnými akustickými signály nebo příslušníkem policie ve stejnokroji (dále jen "policista"), příslušníkem Vojenské policie ve stejnokroji (dále jen "vojenský policista");

* je křižovatka se semaforem nebo řízená policistou.

Tramvajový pás

je část pozemní komunikace určená především pro provoz tramvají;

* je část komunikace s kolejemi, po kterých jezdí tramvaj.

Železniční přejezd

je místo, kde se úrovněově kříží pozemní komunikace se železnicí, popřípadě s jinou dráhou ležící na samostatném tělese, a je označené příslušnou značkou;

* je křižovatka silnice s železnicí.

Obec

je zastavěné území, jehož začátek a konec je na pozemní komunikaci označen příslušnými dopravními značkami; na účelových komunikacích se značky neosazují;

* je území zastavěné domy, silnice procházející obcí je označena značkami „Začátek obce“ a „Konec obce“.

Přechod pro chodce

je místo na pozemní komunikaci určené pro přecházení chodců, vyznačené příslušnou dopravní značkou;

* je místo pro přecházení silnice; na místě je na silnici "zebra" .

Překážka provozu

je vše, co by mohlo ohrozit bezpečnost nebo plynulost provozu na pozemních komunikacích, například náklad, materiál nebo jiné předměty, vozidlo ponechané na pozemní komunikaci nebo závady ve sjízdnosti pozemní komunikace;

* je vše, co stojí v cestě, co musí řidič a cyklista objet nebo chodec obejít.

Snížená viditelnost

je situace, kdy účastníci provozu na pozemních komunikacích dostatečně zřetelně nerozeznají jiná vozidla, osoby, zvířata nebo předměty na pozemní komunikaci, například od soumraku do svítání, za mlhy, sněžení, hustého deště nebo v tunelu;

* znamená, že dohlédnu na kratší vzdálenost, obrysy nevidím jasně a zřetelně, nevidím ostře; např. při stmívání, dešti, mlze, sněžení.

Doklad totožnosti

je doklad, kterým občan České republiky nebo cizinec prokazuje svoji totožnost podle zvláštního právního předpisu. (pouze pro 2. stupeň ZŠ)

Bezpečnostní systém

je zařízení schválené podle zvláštního právního předpisu a určené k zajištění bezpečnosti přepravovaných osob; zádržným bezpečnostním systémem je bezpečnostní pás nebo dětský zádržný systém (dále jen „dětská autosedačka“);

* zádržný bezpečnostní systém slouží ke zvýšení bezpečnosti ve vozidlech; je to bezpečnostní pás, autosedačka a podsedek.

Dětská autosedačka

je zařízení schválené podle zvláštního právního předpisu určené k zajištění bezpečnosti přepravovaných dětí, jejichž tělesná hmotnost nepřevyšuje 36 kg a tělesná výška nepřevyšuje 150 cm;

* je zvláštní sedačka, která zvyšuje bezpečnost dětí cestujících v autě.

Celostátní dopravní informační systém

je systém, obsahující aktuální informace o situaci v provozu na pozemních komunikacích, které mají vliv na bezpečnost a plynulost provozu na pozemních komunikacích. (pouze pro 2. stupeň ZŠ)

Přejezd pro cyklisty

je místo na pozemní komunikaci určené pro přejezdění cyklistů přes pozemní komunikaci vyznačené příslušnou dopravní značkou;

* je místo na silnici, kde mohou cyklisté přejet na kole na druhou stranu silnice.

Řidičské oprávnění

je doklad, jímž se prokazuje řidičské oprávnění k řízení motorových vozidel. (pouze pro 2. stupeň ZŠ)

Klíčová slova a slovní spojení

opatrně

ohleduplně

pozorně

rozvážně

slušně

zdvořile

rychle

zbrkle

klidně

zůstat stát

počkat, až zastaví

rozhlížet se

nebezpečí

nebezpečné/bezpečné chování

dát přednost

mít přednost

sledovat provoz

být vidět

za sebou/vedle sebe

přemýšlet

vlastní úsudek

spoléhat na sebe

počítat s chybami druhých

nepřekážet ostatním

sledovat provoz